

VYCHOVATELSKÉ LISTY.

ČASOPIS VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘESŤANSKÉHO VYCHOVÁNÍ.

Jean de la Salle, reformátor a organisátor školství ve smyslu moderním.

Pojednává *J. Býňov.*

(Dokončení).

Prvý ústav ku vzdělání učitelů v Evropě.

Jean de la Salle má na zřeteli nutnost důkladného vzdělání učitelstva věnoval mu od počátku své paedagogicko-didaktické činnosti zvláštní pozornost. Založiv pak samostatné ústavy ku vzdělání učitelstva, odstranil největší překážku rozkvětu školství, jež mařila snahy a práce nejnadšenějších pro školství mužů napořád. Ač J. A. Komenský napsal o školství mnoho knih, ač horlivci Demia a Bourdoise a mn. j. pracovali ze všech sil o zdokonalení a povznesení výchovy a vyučování, přece trvalo školství obecné a střední ve stavu nedostatečném nehovic ani nejdůležitějším kulturním požadavkům.¹⁾

Teprve když geniální Jean de la Salle jal se zřizovati ústavy ku vzdělání učitelů, nastal u věci utěšený obrat.

R. 1681. přijal Jean de la Salle jistý počet jinochů počestných a nadaných do svého paláce v Remeši (později najal v předměstí St. Remy příhodnější pro ně budovu), kdež je osobně připravoval ke stavu učitelskému. Byt, oděv, stravu a všechny potřeby školní měli od něho zdarma. Vzdělav je dokonale ve všem, čeho k úřadu učitelskému třeba, založil několik škol (v Remeši, Rethelu, Guise, Laonu). Učitelé působili ve školách úplně podle návodu Jeana de la Salle. Úspěch škol těchto byl nad veškero očekávání překvapující; pověst o výtečném působení učitelů Jeana de la Salle roznesla se daleko široko po Francii. Za krátkou dobu docházely Jeana de la Salle se všech stran žádosti o zřízení nových škol a o učitele vzdělané v jeho ústavu. Jean de la Salle vida, že nevystačí s učiteli, jež vyvoliv za duchovní své syny oděl rouchem řeholním, odhodlal se k novému podniku; založil ústav ku vzdělání učitelův externích r. 1684. v Remeši.²⁾

V krátké době přijal do ústavu 25 jinochů ctnostných a nadaných. Později založil podobné ústavy v La Fère (1685.), v Paříži (1700.), v St. Denis (1709.). Mimo tyto založil také v Renwezu v Ardennách (1685.)

¹⁾ Cf. Guibert, „Histoire de S. J. B. de la Salle“, pag. 28., 42. et sequ.

²⁾ Cf. ibid. pag. 136. et sequ.

ústav ku vzdělání učitelů, jenž však následkem nedostatečné podpory brzy zašel.¹⁾

Ve svých „Memoárech“ praví Jean de la Salle o svých seminářích učitelských: „Kandidáti učitelství zůstávají v ústavě několik roků. Vyučování jsou bezplatně, šat i stravu dostávají zdarma, dokud nejsou dokonale vzděláni ve všem, co patří k úřadu učitelskému. Dokonavše studia bývají ustanoveni ve školách k vyučování; k řádu Školských Bratří nemají pak žádného více vztahu. Šat jejich jest obyčejný civilní.“

Ke všem seminářům učitelským byly připojeny školy cvičné, v nichž vyučovali seminaristé (praktické výstupy) pod vedením zkušeného Školského Bratra.

Armand Ravelet v díle svém o Jeanu de la Salle praví: „Jeho ústavy ku vzdělání učitelů byly takové, jaké jsou nyní v každém departementu až na to, že byly bezplatné a pod vedením křesťanským.“ Vyučovací plán francouzských ústavů ku vzdělání učitelů neobsahuje více obligátních předmětů nežli ústavy Jeana de la Salle obsahovaly.²⁾

Plán vyučovací vykazoval: náboženství (s apologetikou) a etiku, paedagogiku, didaktiku a methodiku s praktickými výstupy, čtení a literaturu, psaní a sloh (jednací listiny) grammatiku s orthografií, arithmetiku s geometrií a kreslením, systémy měř, zpěv a hudbu, realie.

K seminářům připojil Jean de la Salle přípravy, t. zv. juvenáty.

Paedagogia učitelská byla podle Jeana de la Salle dvojitá: interní a externí. Interní mají počátek v r. 1681., externí pak v r. 1684. V paedagogiích interních (noviciátech-scholastikátech řádových) bylo udíláno vyučování vyšší nežli v externích; neboť učitelé externí byli ustanoveni obyčejně při školách obecných (vesnických), kdežto členové řádu ve školách měšťanských, při reálkách, při vyšších školách průmyslových a odborných.

Aby nám zásluhy Jeana de la Salle o školství ozřejmely ještě více³⁾ uveďme si krátce v paměť, co praví Dr. J. Knecht v díle svém „J. B. de la Salle“ o školství německém v XVII. a v XVIII. století. Praví: „V samém Německu, v zemi proslavené školami, ležel stav školství obecného úplně ladem. Světské vrchnosti, jež potáhly na sebe obecné školy následkem reformace, zanedbávaly je způsobem neomluvitelným. Stát, jenž považoval se pánem školy, nečinil ničeho, aby vzdělání byli způsobilí učitelé pro dítky lidu. Zvrhlí řemeslníci, propuštění vojáci, zkažení studenti a písaři, lidé, kteří k ničemu jinému se nehodili, byli učitelé.“ (Heppe, Gesch. des deutschen Volksschulwesens, I. 247.) Kancléř V. Ludwig ze Seckendorfu stěžuje si ve svém „Christenstaatu“ (Lipsko, 1685.): „Největší část učitelstva jest k úřadu svému nezpůsobilá; protože sami lépe nejsou vychováni, nedovedou nic jiného nežli hulákati, křičeti a nadávati, úšklebky tropiti a tlouci . . . špatným životem pohoršují mládež.“

Ještě r. 1804. píše von Türck v díle „Über zweckmässige Einrichtung der öffentlichen Schul- und Unterrichtsanstalten“ následovně: „Vše, co jeví se pozorovateli v nynějších obecných školách, jest bídné k nevypsání, odporné a zhoubné pro výchovu. Bídné, těsné, nízké školní světnice, zkažený, morový vzduch, nejvyšší stupeň nečistoty; školní světnice bývají

¹⁾ Cf. ibid. pag. 140.

²⁾ Cf. Dr. J. Knecht, „J. B. de la Salle“, pag. 62., 63., 89. etc.

³⁾ Cf. ibid. pag. 94., 118. et sequ. Guibert, „Historie de S. J. B. de la Salle“, pag. 404. et sequ.

zároveň dílnami, obydlím a chlévy pro drůbež. Nevědomí, nemravní, nečistí školmistři, považující vyučování za věc vedlejší, držíce nástroje řemeslnické v rukou, káží žákům slabikovati. Marně hledáme na tvářích dítek stopu radosti . . .“

Kníže Arnošt Gothský poznal u večer svého života důležitost seminářův učitelských. Splnění závěti však dlouho nechalo na sebe čekati. Stát, pán školy, nečinil pro obecné vyučování ničeho.

Stav tento neutěšený mohl napraven býti toliko dobrou výchovou a náležitým vzděláním učitelstva.

A. H. Francke r. 1696. vyhradil v ústavě svém v Halle bezplatná místa pro chudé studující, jichž užíval jakožto pomocníků při vyučování dítek ve svém ústavě. Opatření toto však nemohlo nikterak nahraditi učitelský seminář. (Jest o mylem tvrzení, že A. H. Francke založil učitelský seminář; nebyl to žádný učitelský seminář, nýbrž pouze vyhrazená místa bezplatná pro chudé studenty, kteří pomáhali denně 2 hodiny vyučovati dítky!) Povoláním pomocníků těchto nebyl stav učitelský, nýbrž kazatelský.¹⁾

Jean de la Salle více než 100 let před tím, nežli v Německu jali se organisovati školy pro učitele, měl již obsáhlou organisaci ústavů pro vzdělání učitelstva. Jeho noviciáty-scholistikáty (1681.) byly prvě vzorné ústavy k vyššímu vzdělání učitelstva. Jeho juvenáty byly důkladnými přípravkami pro ústavy učitelské. Školy řízené členy řádu Školských Bratří byly seminaristům školami cvičnými.

Prvý samostatný seminář učitelský v Německu založen byl r. 1773. ve Würzburgu od knížete-biskupa z Erltalu. Před tím bývaly zakládány ústavy učitelské jen jako přivěsky gymnasií a reálék; stavu učitelskému věnovali se buď zcela chudí studenti, nebo (a to obyčejně) studenti zkažení, nebo hlavy slabé, nemohoucí ve studiu gymnasiálním resp. reálním dále pokračovati. Takovýto přivěsek založil r. 1746. Hecker při reálce v Berlíně.

R. 1753. povýšen byl Berlínský ústav učitelský na „krajinský kostelnický a učitelský seminář“!²⁾

Dr. Lindner doznává o semináři Heckerově: „Zřízení semináře bylo ovšem velmi primitivní. Kandidáti byli po nejvíce řemeslníci, kteří jen tolik chtěli se tu přiučiti, aby mohli zastávati úřad učitelský vedle hlavního zaměstnání svého, totiž vedle řemesla. R. 1817 ústav z ašel, jelikož úspěchy jeho byly pranepatrné.“³⁾

Před Heckerovým ústavem byly založeny ovšem také jinde učitelské ústavy, na př. v Bruxelles (1687.), ve Štětíně (1732.), v Děvíně (1735.) atd. Byly to však ústavy podobné Berlínskému, pouhé přivěsky jiných ústavů, kdežto dostávalo se kandidátům učitelství vzdělání velmi nedokonalého (kurs učitelský trval tu obyčejně jen několik týdnů). Stav učitelstva tím nebyl povznesen, nýbrž trval na stupni středověkých bachantův a toulavých učitelských pomocníkův.

Jean de la Salle je tudíž tvůrcem samostatných ústavů ku vzdělání učitelstva ve smyslu moderním.⁴⁾

¹⁾ Cf. Dr. J. Knecht, „J. B. de la Salle“, pag. 59. et sequ.

²⁾ Cf. Pierers Konversations-Lexikon, XI., 890.

³⁾ Cf. Dr. Lindner, Encyklopaedisches Handbuch der Erziehungskunde“, p. 458.

⁴⁾ Cf. Dr. J. Knecht, „J. B. de la Salle“, pag. 62., 216. Guibert, „Histoire de S. J. B. de la Salle“, pag. 137. Kanonisační bulla pap. Leona XIII. 24. V. 1900.

Tímto budiž jednou pro vždy konec učiněn všem pohádkám o vzniku učitelských seminářů ve druhé polovici XVIII. století.

* * *

V řadě Školských Bratří počet učitelských ústavů od doby zakladatelské neustále vzrůstal. Nyní spravuje řád Školských Bratří mimo své noviciáty — scholastikáty dvacet ústavů pro učitelstvo externí přijímaje každoročně velký počet kandidátů ke zkouškám státním. Mimo řečené ústavy má řád sedm ústavů ku vzdělání učitelů, jimžto se dostává podpory od vlád, jako v Rakousku, v Belgii, v Irsku, Chile, Kolumbii, kdež před nedávnem svěřen byl řádu státní ústav k vyššímu vzdělání učitelstva.

Řád Školských Bratří organisuje školy, ve kterých vzdělávají se professorové moderních věd, jako se děje zvláště v Belgii ku všeobecnému blahu a požehnání ve všech oborech školství. Ústavům těmto uděleno bylo na různých světových výstavách mnoho vyznamenání (prvé ceny, zlaté medaillony, diplomy atd.) posledně r. 1900. v Paříži.¹⁾

M. Buisson ve svém díle „Dictionnaire de Pédagogie“ praví, že Francii není třeba choditi pro vzdělání učitelské na onu stranu Rýna, an reformátor školství německého a rakouského narodil se tři roky po smrti Jeana de la Salle.

První reálka a první technická škola v Evropě.

Když r. 1698. anglický král Jakub II. syny šlechticův irských (početem 50) svěřil k výchově a k vyučování Jeanu de la Salle, nastala nutnost založiti nový druh ústavů, v nichžto by se dostalo chovancům vyššího vzdělání nežli na školách obecných a měšťanských, vyššího nežli se dostávalo kandidátům učitelství; proto založil šl. Dr. Jean de la Salle prvý svůj pensionát r. 1698. v Paříži.²⁾

Vyučování přejal z větší části sám; mimo to však povolal do pensionátu nejschopnější síly řádu, aby spolupůsobily, kde jediná síla při mnoha jiných pracích a starostech nestačila. Byli tu šlechtičtí synové zajisté učeni a cvičeni ve všem, čeho žádala doba na šlechtici francouzském, resp. anglickém; neboť, když král mladé šlechtice později navštívil, vyslovil Jeanu de la Salle velikou pochvalu a dik.

Jest přirozeno, že zámožné rodiny nižších stavů touží po vzdělání, jakého se dostává stavům vyšším. Toho příklad vidíme dnes i v Praze (Strakova akademie). Podobně tomu bylo i za doby Jeana de la Salle. Mnozí rodičové zámožní vznesli žádosti své k němu, aby jich synům podobného poskytl vyučování a výchovy jako synům šlechtickým.

Šl. Dr. Jean de la Salle, jenž v oboru výchovy a vyučování pokud možno všestranně posloužiti chtěl, učinil rodičům po vůli.

R. 1705. založil v St. Yonu veliký pensionát pro syny zámožných rodin. Později založil podobné ústavy v Marseille a j.

Vyučování v pensionátech bylo vyšší nežli na školách obecných a měšťanských, jehož se dětem dostalo již předem. Biografové Jeana de la Salle zaznamenávají následující předměty vyučování v pensionátě St. Yon-

¹⁾ Cf. M. Croisé, „L'Institut des Frères“, p. 16. et sequ.

²⁾ Cf. Guibert, „Historie de S. J. B. de la Salle“, pag. 302.

ském : náboženství (probíráno ovšem se stanoviska vyššího vzhladem k apologetice) a ethika, historie, geografie, rhetorika, literatura, grammatika s orthografií, sloh, vedení knih, účetnictví, arithmetika, geometrie, počet diferenciální, počet integrální, architektura, kreslení, přírodní vědy, hydrografie, mechanika, kosmografie, hudba, zpěv, živé jazyky a j.

Při ústavě byla botanická zahrada, fysikální kabinet, bohatá knihovna pro žactvo.²⁾

Uvedené učivo bylo ovšem rozděleno podle tříd a oborů asi tak, jako na nynějších reálkách a školách technických.

Mohla by se namítnouti otázka : „Kdo vyučoval v pensionátě St. Yonském, když členové řádu byli vzděláni pro školy obecné a měšťanské?

Odpověď: Do řádu Školských Bratří během času vstoupili muži zname- nitého vzdělání i šlechtici; sami kněží žádali o přijetí do řádu Školských Bratří, jichžto Jean de la Salle však nepřijal,¹⁾ protože rozhodně žádal, aby členové jeho řádu ničím jiným se nezabývali nežli jedině výchovou a vyučováním mládeže; kněží oproti těmto povinnostem, jež celého vyžadují muže, měli by jiné vážné povinnosti stavu kněžského.

V zařízení tomto veliká se jeví moudrost geniálního zakladatele řádu Školských Bratří.

Dr. Tupetz napsal v díle svém „Geschichte der Erziehung und des Unterrichtes“ následující zajímavou výslednici svého studia : „Der Ordensregel entsprechend trugen sie (Schulbrüder) auch den Beinamen „Unwissende Brüder“. Priester durften in den Orden eben wegen ihrer höheren Gelehrsamkeit nicht aufgenommen werden.“²⁾

Výslednice tato jeví se tu asi tak, jako učení Michala Neandra v Ilfeldu na Harci : „Ve Skotsku je vodní strom, na němž rostou husy.“

Mimo učené muže vstoupivší do řádu Školských Bratří dal Jean de la Salle některé členy řádu vzdělati v nejvyšších oborech věd, resp. v umění, jak zaznamenávají souhlasně biografové.

Členové takto vzdělání působili pak v nově zařízených pensionátech vzdělávající podobně i členy řádu — své spolubratry. Tímto způsobem nebyla nouze o schopné síly pro reálky a technické školy Jeana de la Salle.

V zařízení tomto vidíme prvé výtečné rozřešení otázky „akademického vzdělání učitelstva“.

V historii výchovy a vyučování trvala dosud v otázce založení prvých škol reálních veliká nejasnost.

Jisto jest, že J. A. Komenský zakládaje v Saros-Pataku v Uhřích školu pansofickou měl na mysli ideál reálního gymnasia. Že se jeho snahám nedařilo valně, jest dostatečně známo.³⁾

Trvalejší bylo zařízení škol A. H. Franckeho.

Dr. Tupetz v díle svém „Gesch. der Erziehung und des Unterrichtes“ praví souhlasně s Dr. Lindnerem („Encyklopaedisches Handbuch der Erziehungskunde“, pag. 284.): „Ve škole A. H. Franckeho bylo nejvíce času věnováno náboženství a latině; mimo to učili se chovanci paedagogia pro šlechtice buď jazyku francouskému nebo řeckému anebo hebrejskému; podobně ponecháno jim na vůli některý z následujících předmětů si zvoliti :

²⁾ Cf. ibid. pag. 404. et sequ. Dr. J. Knecht, „J. B. de la Salle“, p. 118. et sequ.

¹⁾ Cf. „Régles communes“, Chap. L 3.

²⁾ „Geschichte der Erziehung und des Unterrichtes“, p. 72.

³⁾ Založil toliko tři nižší třídy (Vestibulum, Janna, Atrium.).

arithmetiku, geometrii, zeměpis, dějepis, německý sloh. Rozdělení žactva nebylo tedy podle tříd, nýbrž podle předmětův. Přírodověda, fyzika, astronomie byly probírány jen v zotavení, nikoli tedy vážně ve škole, nýbrž rozmarně v době určené zotavení, jež přece nemůže býti časem učení vážného. Školy Franckeho zvané jsou (ovšem mylně) předobrazem reálek. Myslíme, že Komenského škola pansofická byla mnohem dokonalejším jich obrazem, pokud máme na zřeteli reálná gymnasia; školy Franckeho zajisté nerovnal se v oboru reálií škole pansofické. Latina byla v obou předmětem hlavním, ve škole Franckeho vedle náboženství dominujícím. Počtům, zpěvu a kreslení věnováno bylo ve školách Franckeho času nejméně. Denně bylo vyučováno 7 hodin; z toho připadly denně 4 hodiny náboženství, 2 hodiny čtení (bible a katechismus byly tu čítankami), 1 hodina psaní. Z počtů bylo učeno: 4 speciím, regula de tri a zlomkům.¹⁾

Z důvodů na snadě jsoících není tedy A. H. Francke zakladatelem škol reálních.

Křištof Semler, jenž r. 1706. dal 12 hochů ve svém obydlí vyučovati „in mathematicis, mechanicis, oeconomicis“, jím rovněž nebyl. Proto praví dr. Lindner na str. 692. svého díla „Encyklopaed. Handbuch“: „Vlastním zakladatelem školy reální jest Jan Julius Hecker, konsistoriální rada v Berlíně, kdež r. 1746. založil prvou školu reální.“

Podotýká však dále, že to byla více škola odborná; neboť mezi třídami slula jedna „řemeslnická“, jiná „oekonomická“, „účetní“ atp. Teprve A. G. Spileke, jenž r. 1820. převzal vedení reálné školy v Berlíně, stanovil blíže pravý cíl školy reální.

V Rakousku byly organisovány školy gymnasiální a reální r. 1849. Vratme se nyní k založení reálních škol Jeana de la Salle. Ve starém popisu města Ronenu praví se: „V pensionátě St. Yonském učí se chovanci obchodnictví, finančnictví, militarismu, architektuře, odborům mathematickým, slovem všemu, čemu učiti se může mladý muž mimo latinu“. (Uvádějí Dr. J. Knecht i Guibert.) Vzpomeneme-li předmětů shora neúplně vyčtených, jímžto se vyučovalo v pensionátu St.-Yonském, nemůžeme zapřítí fakta, že Jean de la Salle založil v pensionátech svých nejen téměř úplnou v moderním slova smyslu reálku bez latiny, prvou v Evropě, nýbrž že měl také na mysli ideál moderních škol technických a jeho pensionáty, jež realními školami tvořily přechod od škol obecných a měšťanských ke školám vyšším, obsahovaly také počátek moderních vysokých škol technických, jež teprve v letech 1877. až 1880. v berlínských konferencích nabyly ustáleného jednotného tvaru; neboť dříve ve mnohých směrech značně od sebe se rozšiřovaly.

Jisto jest, že Jean de la Salle snažil se chovancům svých pensionátů dáti vzdělání nejvyšší, jež mimo latinu jest možno.

V pensionátě šlechticův irských bylo ovšem vyučováno i latině; v pensionátě St. Yonském latině učeno nebylo. Podle toho spatřujeme v pensionátě šlechticův irských v podstatě vyšší reálné gymnasium spojené s výchovou šlechtickou, v pensionátě St. Yonském vidíme reálku bez latiny a školu technickou, v níž učení vrcholilo.

Pokud máme zřetel obrácen k vyučování náboženství, pozorujeme, že Jean de la Salle nikterak nemůže zařazen býti do kroužku t. zv. pietistův; neboť nežádal, aby denně 4 hodiny byly věnovány náboženství, nýbrž, jak v „Règles communes“ je stanoveno, toliko $\frac{1}{2}$ hodiny denně.

¹⁾ Cf. Dr. Lindnera „Encyklopaedisches Handbuch der Erziehungskunde“, pag. 287.

Majíce na zřeteli celou soustavu škol Jeana de la Salle, poznáme snadno pravdu slov Guibertových v díle „Histoire de S. J. B. de la Salle“: „Jean de la Salle vypracoval novou učebnou osnovu, nanejvýše praktickou. Toť jest vyučování moderní, jiné než vyučování gymnasiální, uspořádané v každém ohledu Jeanem de la Salle. Školští Bratři vyučování moderní, reální se zdarem rozvinuli a stát je od nich přejal.“¹⁾

M. Duruy praví ve své zprávě o vyučování technickém r. 1868.: „Francie zavázána jest díky Jeanu de la Salle za uskutečnění a rozšíření vyučování technického. V pensionátě St. Yonském vznikl nový obor vyučování, organizace škol pro dospělé a škol reálních, jimiž se chlubí doba naše.“

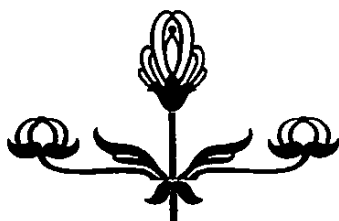
M. Buisson praví ve svém díle „Dictionnaire de Pédagogie“: „Proč bychom toho neuznali, že u Školských Bratří vidíme vznik škol měšťanských a reálních?“²⁾

Za revoluce francouzské spravoval řád Školských Bratří 11 velkých pensionátů, jež zpravodaj zákona ze dne 18. srpna 1792. vychvaluje tribuně zákonodárného sněmu.³⁾

Od znovuzřízení řádu r. 1808. byly všechny pensionáty Školských Bratří autorisovány ministrem veřejného vyučování.⁴⁾

V díle „Eléments de pédagogie pratique a l'usage des Frères des écoles chrétiennes“ líčí se, kterak ministr Napoleona III. vida nutnost zavést paralelní s učením klassickým učení potřebnější, studoval zřízení reálních škol v ústavech Školských Bratří, zvláště v pensionátě v Passy. Organizace pensionátu a jeho škol byla táž, kterou uvedl v život Jean de la Salle r. 1705. v pensionátě St.-Yonském, založiv prvé školy reální a technické.

Majíce na paměti právě uvedená fakta a svědectví myslíme, že dosti jsme řekli, aby rázem přestaly veškeré vědecké pohádky o založení prvé reálky v polovici XVIII. století.

Jak učím děti číst.

Methodická črta od J. M. Kadlčáka.

Články methodické vymizely z tisku odborného. Učitelstvo je prý již tak odborně vyspělé, že se bez návodů a vzorů ne vždy bezvadných obejde. A pak prý jsou ty návody tak psány, že se podle nich vyučovati nedá. Slyšel jsem nejednou hodně jizlivý úsudek: rád bych viděl, jak by N. podle svého methodického pojednání vyučoval a p. Slovem: methodika vyšla

¹⁾ Cf. Préface VIII. k dílu „Histoire de S. J. B. de la Salle“.

²⁾ Cf. Croise „L' institut“, pag. 25.

³⁾ „Voir Archives parlementaires“, I. série, année 1792.

⁴⁾ Croisé, „L' institut“, p. 27.

z mody a začít poučovat nejmladšího druhu, jak by měl učivo sobě uspořádat, vybrat nejučinnější látku k výkladům potřebnou, ukázat, jak dlužno logicky vyvinout pojem za pojmem na známých základech neznámé budoující a přiměřenými výklady objasňující pojmy trvale v duši dítku ukládat prvky duševního rozvoje, z nichž pozvolna se vybuduje mravní charakter a nastřádají cenné vědomosti, tolik by znamenalo, jako vydat se v nebezpečí, že pisatele tlumočníci veřejného mínění prohlásí za nevyspělého školometa plesnivého, kterýž zbloudiv na dráze životní octl se mezi námi jako meteor mezi hvězdami. Nejlepší útrpně pokrčí rameny nad ubohým mrzáčkem a politují nešťastného tvora učitelského, který sebe i jiné moří methodickými výklady dávno prý přežitými.

Tož se nedivte, že ani mi do methodického rozjímání se nechce a že nikterak v úmyslu nemám druhům podávat arcanum všemocné, jež chrání před možnými poklesky v učbě, nýbrž spíše na soud přísný sebe vydávaje vyznati se hodlám črtou skromnou z chyb zvláštních a zkušenější i dovednější povzbudit anebo popudit k odvetě, a tak v rozhovor přivádět i všední úkazy ze školského života, jakými zajisté jsou formální zjevy vyučovatelské ve škole moderní.

Ukazovat, jak učí jiní, nezdá se mi býti radno. Jak snadno bych mohl narazit a nevoli způsobit z tajů intimních prozrazuje, co se děje v učírnách, v nichž vládne svrchovaný duch učitele nad malicherný formalismus bývalého methodikování povýšeného. A výtky by mne asi neminula přísná i zasloužená: „co se pleteš do věcí, po kterých ti ničeho není“ — kdybych snad o jiných povídal, jak učí kterémukoliv předmětu. Vždyť uznávám nejvyšší zákon nyní uplatněný v učbě: „uč jak chceš, jenom nauč“.

Umínil jsem si tedy sám ze své duševní dílny školní podat obrázeček, črtu, momentku na ukázkou, jak nyní na prvním stupni vyučujeme základům lidského vědění, četbě, a tím podat látku k posudku a snad i ke třibení názorů, ač-li ještě třibení za potřebné a době přiměřené uzná se od těch, kdož toto zpytování učitelského svědomí si přečtou.

Abych účelu vytknutého jistě došel, nepustím se do theoretických výkladů, aniž napíši smyšlenou událost vyučovatelskou, již nikde nebylo, nýbrž prostě a věrně sdělím, co jsme dne 11. listopadu od 1/2 9 do 9 a pak dále probírali, čímž ukázati míním, jak učím děti čísti.

Po starém způsobu začal jsem otázkami: Co se děje venku? — „Venku padze sníh“ — rodným nářečím odpovídají žáci. — Jak říkáme ještě jinak? — „Venku sněží.“ — Co nastává? — „Zima nastává.“ — Co je před zimou? — „Podzim je před zimou.“ — A co bylo před podzimem? — „Léto bylo před podzimem.“ — Jak bylo v létě? — „Teplo bylo v létě.“ — Kam chodívali jsme za teplých dnů na vycházky? — „Chodili jsme do lesa.“

Jednou jsme se na vycházce zpozdili. V rubisku bylo velmi mnoho krásných, červených, sladkých jahod. Hoši chtěli mamince přinést jahod. Dali se do sbírání. Sbírali, sbírali, zapomněli na vracov. Už sluníčko za Ondřejníkem snížilo se do mraků. Zapadlo, začalo se stmívat.

Maminka by o nás měla strach. Obávala by se, že jsme zabloudili. Nechte, děti, jahod, třebať pospíšit domů, abychom nezatměli a nezasloužili si pokárání, napomínal pan učitel pobízející k návratu.

Hned všichni nechali sbírání a seřadili se. Pan učitel přehlédl žáky, nechybí-li žádný, pokynul, a žáci zamířili k domovu. Šli vysokým lesem. Už se stmívalo v jehličí. Ptáčekové ztichli, květinčky zavíraly květy jak děti ospalé zavírají očička. Les tiše šuměl, jakoby své děti: veverky a ptáčky, kvítí a motýle uspával.

Děti také ztichly v lesní samotě. V tom nad nimi žalostný se ozval hlas: **hu - hú**. Všichni stanuli. Co to? Bázlivě se rozhlíželi — nikde nic — hu - hú ozvalo se ještě hlasitěji. Tázavě pohlíží každý na pana učitele a naslouchá, kdo asi volá tak neobvyklým hlasem.

Pan učitel výstražně na ústa položil prst a ukazoval mlčky na vrchol velikánské jedle. **Hu - hú** ozvalo se v tom — a děti spatřily ptáka diváka. Měl zobák zahnutý, po straně kulaté hlavy dvě oči neobyčejně veliké. Peří měl šedé, tmavě kropenaté. Víte-li, milí žáci, co to volalo na děti, když v podvečer se ubíraly domů?

„To byla sova“ — tvrdili žáci.

Uhodli jste. Přes den spala na jedli za suchým konárem. Probudila se, když slunce zapadlo za horami a ozvala se. — Co viděly děti na jedli? — Sovu! — Jak volala? — hu hú! Co slyšíte, když pravíme: huhú? — slyšíme slovo.

Kdo umí rozdělit slovo huhú? — Žáci rozkládají bez obtíží majíce již cvik z minulých cvičení: hu — hú. Kolik slabik obsahuje slovo huhú? — Která je první — která je druhá. Jsou stejné? — Ano — ale jenom zdánlivě. Poslouchejte, vyslovím ještě jednou: hu — — **hú**. . . Jsou stejné? — Jaký rozdíl mezi nimi? — Která je krátká? — Která dlouhá?

Rozděl slabiku hu — Vindyši. Žák vyslovuje: h — u — opakuj Chasáku. Co obsahuje slabika hu? Která je první hláska? — Která druhá? Řekni první hlásku ještě jednou Adamče. Řekni N. . . Všichni — ještě jednou.

Hlásku h — slyšíme na počátku slov. Říkejte, slova, kteréž na počátku mají hlásku h. . Žáci bez nesnází pronášejí všeliká slova: husa, holub, hoši . . hasiči atd. Někdy slyšíme hlásku h i uprostřed slova. Kdo poví takové slovo? — Žáci zase vyslovují: noha — váha — kohout — atd. I na konci slov slyšíme hlásku h. Co slyšíte na konci slova ro — h (hlásku h zvučněji a ostřeji vyslovím, aby zřetelně vynikla).

Co má každá hláska, abychom si ji mohli poznamenat a lépe zapamatovali, Cíkrte? — Písmeno má každá hláska, odpovětil hošík.

Hlásky h má také své písmeno. Ukáži vám písmeno h. (Piši na tabuli.) Umíte takový tvar napsat? — Které písmeno začínali jsme tak psát? Ve kterém písmeni psali jsme tento tvar? (Piši.) Umíte oba tvary psát. Napíšete snadno písmeno h (vyslovuji), když oba známé tvary (piši) spojíte. Tak se píše písmeno h. (Tlesknu ve dlaň, hoši rázem povstanou.) Nasaďte ve vzduchu! (Hoši ruku natáhnou a jakoby psát měli uchystají.) Pište: (piši na tabuli, žáci ve vzduchu) na horu šikmou vlasovou, zatočit, dolů šikmou stínovou, zahrnout, na horu vlasovou. Co jsme napsali, h - h - h — — Ještě jednou: pište! Pak na pokyn sednou.

Lépe se píše v sešitech než ve vzduchu. Vyndejte sešity 1 2 3. Připravte se ke psaní.

Žáci píší dle nápovědi i bez nápovědi dva, tři řádky písmen h, pak odloží.

Mezi tím uchystal jsem si lístek s písmenem h a zastrčil na čítadle — o němž se později zmíním.

Co vidíte na čítadle? -- Písmenku h. Jak je písmeno h na čítadle? — Písmeno h je samo. Jestli pak hláska h sama vyslovuje se snadno, jasně, zvučně? — Hlásky h nesnadno sama se vyslovuje, nebývá sama ve slabice. Jak jmenujeme takové hlásky? — Co je hláska h? — Souhláska.

Kdo pak přijde k čítadlu točit? — Většina radostně zvedá ruce. Pojd Ryško a toč opatrně. Hoch spěchá, postaví se před čítadlo, zatočí knoflíkem a objeví se a . . . Co vidíte? — Slabiku vidíme, odpovídají hoši. Kdo z vás dovede tuto slabiku přečísti. Všichni — vyjímaje duševní nedochůdčata tu se

hlásí. Čti Kociáne! — ha — z plna hrdla jasně a zvučně žák čte. Přečti Winklere — volám nejslabšího čtenáře, aby opakoval. Hoch na pokyn otočí po druhé a na čítadle se objeví slabika ho. Žáci opět sami bez pomoci čtou, jsouce již vycvičení ve spojování souhlásek se samohláskami ve slabiky. Tak jednotlivě přečtou slabiky: ha, ho, hu, hy, he, (i vynecháme) hou. Pak jiný hoch točí a hoši ve sboru čtou jasným hlasem až v uších zaléhá. My říkáme u nás: hrajeme si na počítadle, a toto čtení skutečně je dítkám pravou zábavou.

Co jsme přečetli, napíšeme. Píši na tabuli slabiky již uvedené. Tlesknu, žáci povstanou a na pokyn ve sboru čtou: ha - ho - hu - he - hy - hou, a zpět: hou - hy - hu - ho - ha, pak střídavě: ho - hy - hu - hou - he - ha hy - atd.

Napište, co jsme četli. Hoši chutě se pustí do psaní slabik. Čti, Ličmane, volám po chvílce a žák v sešitku čte slabiky, jež byl sám napsal.

Teď budeme ještě jednou číst na čítadle — oznamuji žákům a písmeno h přemístním na pravou stranu, tak že povstane, otočíme-li, slabika ah —, a žáci sami knoflíkem otáčejíce tvoří a čtou slabiky ah - oh atd. Pak je napíší na tabuli, žáci čtou a konečně do sešitků píší.

Mezitím půl hodiny minulo: „Co jsme teď psali? — Psali jsme slabiky. Která souhláska je ve všech těch slabikách? — Souhláska h, — kterou hlásku jsme dnes poznali? — Které písmeno umíte napsat? Za úlohu doma napišet na tabulku tři řádky písmene h — ukládám žákům a končím první čase cvičby ve čtení a psaní písmene h. . .

Příští hodinu cvičeno čtení a psaní slabik, slov a vět způsobem následujícím, a sice poslední půlhodina dopoledne. O které hlásce učili jsme se dnes? — Které písmeno máte doma napsat za úlohu? — Ukaž písmeno h — (žák vezme ukazovátka a na čítadle ukáže h.) Jak se jmenuje toto písmeno? (Ukazují ukazovátkem na p na čítadle.) Jak se jmenuje to? (ukazují k.) Čtete všichni! (ukazuje souhlásky na čítadle). Žáci čtou ve sboru již známé souhlásky. Čtete ještě jednou, a přidejte ku každé souhlásce samohlásku e — čtete opáčně (žáci čtou eč - eb atd. Co jsme četli, napíší. (Píši na tabuli slabiky: pa - ka - ca - ta atd. Přečti, co jsem napsal N - N. . . Čtete všichni! Aneb tlesknu a pokynu a žáci čtou ve sboru. Vyndejte sešitky 1 2 3. Napište, co jsme četli. Žáci opisují slabiky a já mezi tím propíližím písmo a na chyby upozorňuji. Odložte! Co jsem nyní napsal? (Píši slabiky: hu - po - ky - ce - ta - ro - ši - du - zou - je - bi - če -) Čti N - N - -. Čtete všichni! Napište, co jsme četli — — .

Jmenujte ještě jednou slova, v nichž slyšíme hlásku h na počátku. Žáci jmenují mezi nimi: husa. Rozlož slovo husa. — Kolik slabik obsahuje? — Která je první? — Která je druhá? — Več rozkládáme slabiky? — Rozlož první slabiku: Žák rozkládá: h - u. Co obsahuje slabika hu? — Jaká hláska je u? — Jaká h? — Rozlož druhou slabiku atd. Sestav na čítadle slovo husa. Žák vyvolaný se skřínky pod čítadlem umístěné vybírá písmena a skládá do rámků na čítadle slovo: husa. Přečti, co N. sestavil M. — N atd. (Píši na tabuli): Čti, co jsem napsal. N atd. — Tlesknu, pokynu, žáci čtou ve sboru. Kdo z vás dovede také napsat na tabuli slovo husa? — Napiš H. — Napište slovo husa do sešitů — a tak sestavujeme a čteme slova husa - noha - váhy atd. Na konec sestaví a čtou větu, již pak zapisují.

Četli a psali jsme písmeno h. V knihách bývá písmeno h jiným způsobem vytištěno. Ukáží vám, jak v knihách tisknou h. Nakreslím na tabuli h: to je tiskací h. Co jsem teď napsal? Čti N. . . . Zaměním na čítadl písmeno h za literu h. Čti A. . . . Co jsem k h přidal? (otočil jsem kotoule

čem tak, aby vedle se objevilo a, žákům již známé:) Kdo nyní přečte? Žáci bez obtíží a hravě čtou slabiky ha - ho atd., čímž připravují se k četbě tisku. Tím úkol skončen.

Odpoledne se pokračuje způsobem naznačeným. Čtou opět všechny známé souhlásky, spojují se samohláskami ve slabiky, sestavují slova i věty a čtené zapisují tužkou do sešitů.

Prozradil jsem upřímně a dle pravdy jak učím čísti a čeho užívám, abych sobě ušetřil námahy a dětem zmenšil obtíže. Methoda snad mnohého neuspokojí, je snad příliš prostá, jednoduchá. Ale výsledky, jak se může každý přesvědčiti, jsou uspokojivé.

Snad črta prostá bude pobídkou, že i jiní lepší mistři školské praxe občas nám ušetří trochu těch svých zkušeností velikých a bohatých. Neboť není zdravo, když stále a všichni jenom světové a záhrobní problémy řešíme, nýbrž třeba časem i na praktickou stránku učby pamatovati, abychom po čase při vší pokročilosti o povznešenosti v učbě praktické nemotornými hudlaři se nestali, kteří mnoho snad ví a umí, ale dětem z toho mnoha velmi málo dovedou ušetřit.

Kdo lépe a dokonaleji vniknul do tajů praxe porad, ukaž, aby každý z nás časem stal se netoliko vzdělaným theoretikem, nýbrž i dokonalým byl mistrem v drobné praxi školské.

O tanci.

Dle práce prof. *M. Wiedermanna*, napsal *J. A. O.*

Zač naše doba, zač vůbec celý vzdělaný svět má děkovati kultuře starořecké, o tom netřeba mluvit. Není, zkrátka řečeno, oboru, v němž by nebyli vykonali Řekové něco velikého, nepomíjitelného. Jisto však je, že všechna století nevěnovala všemu, co zbudovali, stejného zájmu. Mnoho zajisté, co mělo menší význam, nezůstalo také nepovšimnuto, nevěnovalo se však tomu většího zájmu, než skutečně zasluhovalo. Teprve druhá polovice posledního století si vyhradila také to v jasné světlo postavit, o čem se zdálo, že nedošlo zaslouženého uznání; potom uložila si náležitě (!) to oceniti a nabádati dorůstající mládež k nápodobení. Snadno si čtenář domyslí, co míním.

Je známo, že staří Řekové a Římané kladli velikou váhu na tělesný výcvik dorůstající mládeže, jsouce přesvědčeni, že zdravý duch může býti jen ve zdravém těle. Sokrates, dle výroku delfské věštby ze všech Řeků nej-moudřejší, s důrazem poukázal na to, že zdravé tělo není jen pro válku potřebné, by mohlo odolati všem nehodám, nýbrž že je ho třeba i pro duši, ježto nezdravé tělo je branou do duše rozmrzelosti, špatné paměti, nemocem duševním. Konečně bylo to také hanbou, když sestárl někdo předčasně.

Výchova attického chlapce směřovala ku vzdělání ducha a těla v širším slova smyslu, totiž byl vzděláván v hudbě a gymnastice. Později také Sokrates, jenž mohl býti vzorem každému Řeku, oběma těmto požadavkům hleděl vyhověti, aniž by přeháněl v jednom či druhém směru. Cvičil a otužoval tělo své tak, že v případě nutnosti každého spoluzápasníka zahanbil a že vždy zachoval si tělo zdravé, způsobilé ku práci. Vždy dovedl překonati spánek, únavu, zženštilost a pohodlnost. Nebyl však přítelem přílišného

cviku tělesného, jenž zajisté škodí schopnostem duševním. Pravidlem byla mu slova Kleobulova z Lindu: „Dobře jest ve všem dbáti míry“, a ta zachovala jej, zachránila před obtížemi tělesnými i duševními.

Tato přednost Sokratova mohla by i za naší doby „osvícené“ dojíti povšimnutí a náležitého i praktického ocenění, zvláště co se týče výcviku tělesného u studujících.

Předně několik všeobecných poznámek. Nelze zapřít, že všude neuplynulo mnoho let od té doby, kdy metoda tělesného výcviku na středních školách byla špatnou. Většina učitelů, již nyní působí na ústavech vzpomene si ještě, jak za časů jejich studií tak málo váhy se kladlo na výchovu tělesnou ač i tehdy bylo zavedeno vyučování tělocviku. Vše bylo v uzoučkových hranicích zařízeno v tělocvičnách. K hodinám tělocvičným přibyl ročně větší nebo menší výlet a tak se mínilo, že je vše v úplném pořádku. Jak držeti tělo při psaní, o zřeteli na krátko a dalekozraké, na ohluchlé nebylo ni zmínky, právě tak, jako o tom, že je nanejvýš nezdravo vtisnutí obrovský počet žáků v malé místnosti. Tak se přihodilo ku příkladu, že v roce 1871. na gymnasiu ve Vídni v jedné třídě bylo asi 100 žáků. Kromě toho nebyl ani rozvrh hodin pořádný, ježto dvakrát za týden vyučovalo se 5 hodin denně nepřetržitě. Všelicos ještě dalo by se uvést, čím hřešila doba minulá.

Dnes ovšem, věje jiný vítr ve výchově tělesné. Uvedená zla a mnohá jiná jsou již odstraněna. Dnešní mládež pilně cvičí, pořádají se častěji výlety, není tolik žáků v jedné místnosti, namnoze příliš málo, mezi hodinami vyučovacími jsou přestávky 10—20 minut trvající a mnoho jiného je zařízeno jako klouzání, koupání, plavání, veslování a různé hry. Lze poznati, že to, co bylo zanedbáno, se nahrazuje. Tím však není vše vyčerpáno. Za naší doby zvláště zdá se, že požaduje výchova tělesná nutně — tanec. Na mnohých ústavech jsou zváni studující periodicky k tanečním kursům. O tomto prostředku, abychom pravdu řekli, nebylo dříve ponětí, nebo, bylo-li, aspoň z dobrých důvodů nečiní se o něm zmínky. Tak ve Vídni před 30 nebo 40 roky živořilo jen několik „tanečních mistrů“, jimž nedostávalo se ženských i mužských „posluchačů“! Dnes? Plakáty v obrovských rozměrech, ozdobené tančícími páry, které nota bene, nejsou příliš estetické — mají totiž jen smysly podrážditi — vidíme na všech téměř rozích!

Co platí o velkoměstě, platí již i o místech, která sotva mají několik tisíc obyvatel. Jak pak by tato městečka nenapodobovala všeho? Jak pak by to bylo bez tanečních kursů? Vždyť je to přece také — moderní! Zvláště k tomu se také moderně i secessně — tančí!

Za takových okolností mimoděk dere se nám v popředí otázka, co říci o tanci, má-li přednosti nějaké a v čem spočívají?

Netřeba připomínati, že tanec není ničím novým, nýbrž velmi pradávným. Již Písmo sv. nám vypravuje, jak vyvolený národ tančil na poušti okolo zlatého telete. Právě tak víme z dějin, že byl tanec u Řeků oblíben. Římané však pohlíželi na tanec jinak. Cicero a mnozí jiní znamenití mužové považovali tanec za něco nedůstojného pro svobodného občana římského. Dokladem toho uvádím pouze jediný, všeobecně známý výrok: „nemo saltat, nisi ebrius“ (nikdo netančí, leč opilý!). Pro nás nemá však nikdy býti normou, ani co dělali židé, ani co Řekové, ani co Římané, nýbrž jedině to, co praví katolická církev, jež má zajisté právo o tom rozhodovati a především jejího hlasu dlužno dbáti, ježto mládež nemá býti vychovávána pouze ve vědách, nýbrž i nábožensko-mravně, nemá býti jen vzdělávána, nýbrž i vychovávána v pravém smyslu slova. Dle učení katolické církve je tanec něčím indifferentním t. j. může býti dobrý, nebo špatný.

Proto je tanec jistě dovolen, tančí-li se bez kalých úmyslů. Tomuto požadavku, jež klade církev katolická v zájmu svých dítek, bylo by nejjistěji vyhověno, kdyby bylo stanoveno na středních školách, kde se dovo-luje navštěvovati taneční kursy, by taneční hodiny nebyly pořádány společně pro obojí pohlaví. Vyhoví-li se tomu, docílí se snadno, že jen ti se budou učit tančiti, kteří tanec považují za prostředek zdravotní, tak zabrání se zkáze mravní, jež hrozí za obapolné účasti a konečně bude se pěstovati tanec v pravém duchu řeckém. Ba konečně při svědomitém provedení tohoto požadavku zmizí úplně zájem pro tanec a účast při tanci u studující mládeže.

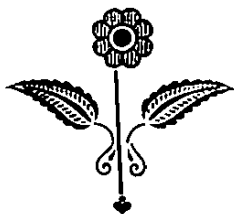
Myslím, že každý mi dá za pravdu, že dnes velmi často studenti netančí proto, by rychlejšími pohyby nabyli obratnosti těla, nýbrž jedině proto, by si „udělali známost,“ nebo svoji „lásku“ upevnili. Ježto to výhradně bývá hlavním účelem při tanci, můžeme směle tvrditi, právem, že nikde nespáchá se tolik hříchů proti tělu i duši, jako při tanci.

Kromě toho dobře lze pozorovati, jak studující v době tanečních kursů nejeví pražádného zájmu na školním vyučování ve škole. Sedí tu tělem, ale jejich duch, jejich smysly jsou jinde! Jejich celé chování prozrazuje to až příliš. Rozčilení, jež se jich zmocňuje a jež v nich budí živá fantasie, odvrací mysl jejich od budovy školní, od učitelů a předmětů, zavádějí je na jiná místa, k jiným věcem. Ve škole nic je netěší, učení je jim obtížné. Učitele obchází často mráz, když se blíží doba tanečních kursů.

A nejen v době kursů nežije studující škole. Následky jeví se i později, ba ještě mocněji. Známosti z tanečních síní pěstují se dále, k čemu je v každém menším městě příležitosti až dost! Kdo se chce o tom přesvědčiti, třeba jen pohlédnouti za soumraku na ulice! Sotva totiž slunce naposledy se usmálo na svět zlatými svými paprsky a zapadlo v oceán, opouštějí ubohá ta stvoření jako na dané znamení byty své a pádí ven ke svým bývalým tanečnicím, jež jedna po druhé se scházejí, nebo již toužebně očekávají, a jak navzájem tak koketují, že každý slušný člověk s opovržením vyhýbá se takovým ulicím, kde studující k pohoršení provádějí své nezpůsoby.

Známostem studujících na středních školách možno zabrániti dvěma zákazy: navštěvovati taneční kursy a hostince. Taneční síň a hostinec jsou hlavní zla, jež nejvíce překázejí jak vyučování a řádnému studiu, tak výchově nábožensko-mravní.

Potom teprve bude lépe, potom bude působiti vyučování s výchovou, až tento červ bude odstraněn. Tímto zlem trpí všechny vyšší ústavy vzdělávací. Není tomu dlouho, co otcové a matky rádi posílali dítky své do menších měst na střední školy, jsouce přesvědčeni, že tam aspoň budou chráněny před zhoubou, zkázou velkoměstskou, že tam budou moci řádně dokončiti svá studia. Dnes téměř vždy jsou zklamáni!

Úcta ke stáří.

Jos. A. O.

Již jako malé dítě měl jsem vždy úctu ke stáří. Byl to snad soucit, že musí brzo zemřít, brzo se rozloučiti s pozemským světem.

Když jsem posuzoval smrt jako přechod k věčné blaženosti, rostla má láska daleko více! Často jsem rmutem byl tísněm, když jsem slyšel a viděl, jak bezohledně se jedná se starými lidmi a to nejen v nižších vrstvách, nýbrž i v tak zvaných lepších rodinách!

Ke všemu tomu, byli to vlastní synové, vlastní dcery!!, kteří s potupnými slovy, úsměšky, tvrdým jednáním zasazovali rány bolestné těm, kteří jim dali a zachovali život!

Mládež nepomyslí věru na to, že čas mijí?

Že staří byli mladými také!

Že mladí budou starými!

Matky drahé, a vás, vychovatelé, prosím, učitelé a kněží zvláště: Vysvětlete a veďte dítky k tomu, by povstaly před šedivou hlavou s úctou a ochotou! Příklad pohanské Sparty, Athen!

Písmo sv. samo vypráví o trestu, který stihl rozpustilce, již se vysmívali starci Eliseovi!

Nedá se popřít, že ve výchově bývá v tomto směru velmi chybeno, hřešeno! Kdo za to jednou vše zodpoví?! Kdo ponese trest za ty slzy, nářky starých rodičů, jež syn, dcera — hrozné — nemůže vystát! Matko! Vychovatele! Máte dobré svědomí v tom ohledu?

A jak jsou staří lidé vděční za nejmenší službu, ba za uctivý pozdrav, za laskavé slovo!

Byl jsem po 14 dní na zotavené mimo Řím. Do kolleje, v níž se vychovávají děti zámožných a šlechtických rodin od obecné školy až do studia vyššího, (po gymnasiu, zde 5 třídním a 3. lyceu) chodilo několik starců pro almužnu a něco k jídlu. V kolleji z větší části vyučují jesuité; péči o duševní stránku náboženskou mají sami úplně.

Mezi starci byl 81 nuzný dědeček, jenž chvěje se již nemohl dojít ze městečka Frascat, asi 20 minut vzdáleného. Od městečka ke kolleji je slivový háj.

Vida, jak stěží po celé dvě hodiny se namáhal, umínil jsem si donést mu vždy něco na pokraj háje. Jak byl rád chudák! Radostí ronil slzy, jež splývaly na ruku mou, podávající mu nádobu s jídlem. „Jak se vám odvděčím?“ opakoval stále.

„Modlitbou!“ odvětil jsem, a můžete-li, něco mi vyprávějte ze života!“

Stařeček oddechl, pohlédl na mne — a nový hluboký oddech. „Nejsem hoden, abyste mi prokazoval tu službu! Já ve mládí svém velmi jsem hřesil, zvláště v tomto ohledu, co se týče lásky k rodičům, také již tehdy starým a jiným lidem. Byl jsem poslední syn jejich a největší nadějí. Pomáhal jsem se jim žít, brzo však jsem je opustil, sveden kamarády a — ženskou („birbona“!). Kdy zemřeli nevím, tolik jsem se dověděl, že zemřeli oba, živíce se almužnou. Sám jsem žebráku nedal ni jednoho centesimu, hrubě jsem nadávkami každého odbyl — — A já nyní sám?! . . . Trpím! — — Nepomyslel jsem na svá šedivá léta — —“

Po těch slovech plakal jako malé dítě.

Potěšil jsem jej, doporučil mu modlitbu za rodiče, zvláště růženec. Podal jsem mu růženec darem, a tu křečovitě políbil slzami smočený kříž. Slíbil, že denně několikráte se celý pomodlí.

Minulo devět dní, co jsem mu prokazoval malou tu službičku. Desátého dne a následující čekal jsem naň marně. Co se stalo? doptával jsem se.

„Již nepotřebujete naň čekati nikdy“, pravil mi jiný ze žebráků, „již nikdy! Včera — zemřel!“

Cítil jsem bolest v nitru, smutně spěchal jsem do nemocnice milosrdných bratří v městečku, kde byly jeho tělesné pozůstatky. Klekl jsem a po modlitbě rozmýšlel . . . Můj růženec měl ovinutý na rukou.

Polily mne slzy, leč potěšil jsem se, že je konec utrpení ustaralé, šedivé hlavy, že Bůh mu odpustil . . .

Nad čím jsem převelikou radost cítil, byla vzpomínka, že v posledních dnech jeho života jsem mu posloužil! Víím, modlí se za mne!

Matko, otče, vychovatelí!

Prosím znovu:

Vštěpuj, pěstuj, zakořeň hluboko lásku, úctu ke starým lidem. Slast v duši, ve svědomí, požehnání a blaho, které vzejde z tvé blahé činnosti, vynahradí vše, co vytrpíš, jaké oběti přineseš při namáhavé, snad zevně nevděčné práci!

Když nic jiného, budeš si odměnou sám!

BESEDA.

Poznámky z cesty do Belgie.

Píše A. A.

V ústředním paláci, nejrozsáhlejším z výstavních budov, zabírala nejvíce místa vedle Belgie sousední Francie s velmi zajímavou výstavkou hlavního města Paříže. Dále pak měly tam své expozice státy: Německo, Anglie, Spojené Státy, Čína, Japonsko, Peru, Itálie, Hollandsko, Rusko, Turecko, Švýcarsko, Švédsko, Persie, Řecko, Lucembursko. Rakousko-Uhersko umístěno bylo hned vedle Turecka a po zásluze: oba ty státy reprezentovaly se v Lutychu stejně chudě a uboze. Několik kramářů, kteří na mimojdoucí pokřikovali, aby si něco koupili, — to byla celá výstava říše Rakousko-Uherské.

Jiné státy vystavovaly v pavilloněch, půvabně v rozsáhlém parku rozložených. Jmenuji jen některé: pavillon francouzského zemědělství, výstava marocká, palác města Lutychu, pavillon drahocenných uměleckých památek historických, palác krásných umění o 40. sálech, vyplněných malbami moderních mistrů, v němž ztrávil jsem chvíle nezapomenutelné. Zvláštní pavilly měly dále Alžírsko, Norvéžsko, Afrika, Kanada. Výstava kanadská vzorným uspořádáním a bohatstvím darů přírodních každého návštěvníka překvapila. Uprostřed rozsáhlé dvorany byla obrovská skupina vycpaných zvířat v Kanadě žijících. Dokola pak byly umístěny ukázky plodin, ovoce, obilí, dřev, kovů i drahokamů. I zužitkování plodin bylo pěkně znázorněno. Patřícimu na to bohatství zdálo se, že má před sebou obraz země zaslíbené. Tak se výstava pořádá má, jak jí uspořádala Kanada. Mnohé zajímavosti chovaly také pavilly Bulharska, Srbska, Černé Hory, Konga, Tunisu, Asie.

Nelze mně o podrobnostech výstavy se šířiti. Zmíniti se však musím o výstavce malého státu asijského, který nedávno nad Ruskem zvítězil. Kdo viděl přeskvostné výrobky Japonců na světové výstavě Lutyšské, toho maně napadla teskná myšlenka, že národ ten čilý podrobí si průmyslem a obchodem nejen celou Asii, nýbrž i Evropu. Japonci vystavovali vázy od několika centimů až do 30.000 franků, vesměs výrobky tvarem i výzdobou umělecké. Vystavovali dále přenádherné výšivky na látkách hedvábných, zboží lakové, kovové, ve dřevě a slonové kosti řezané, nic všedního, vše vkusně, ano umělecky, zvláště dle přírody dokonale provedené.

Že hostinců, vináren a různých zábavních místností bylo na výstavišti hojně, rozumí se samo sebou. Ohromný kolotoč s lodičkami, majícími pře-

sně tvar torped, jež vysoko v povětří se vznášely, ruská skluzavka se 3 smyčkami, jiná skluzavka, po níž loďka jezdila ohromnou rychlostí do rybníka, pouť jeskyněmi podzemními, arena balonova, závodíště automobilů, daleký orient, rozsáhlé to budovy kde národové asijské bydleli a žili jako doma, starý Luty, pavillon divadelní a jiné a jiné atrakce lákaly návštěvníkům peníze z kapes a nejednou i notně zklamaly.

Po několikadenním pobytu v Lutychu unášel mě zase vlak dále zemi, v níž každý kousek půdy pečlivě je využitkován, mezi háji, lučinami a řekami líně tekoucími do nádherných mořských lázní — Ostende. Odjížděje z Lutychu měl jsem tu nehodu, že jsem místo do rychlíku vstoupil do vlaku přepychového, který měl pouze první třídu. Dva kondukteři radili se nade mnou, co dělat. Poněvadž jsem nechtěl značného obnosu doplácti, složili mne, až vlak na prvé stanici se zastavil, ale s poklonami a omluvou, věc to u našich kondukteřů jistě neslýchaná.

Koho by se nezmocnilo rozechvění, když po prvé blíží se k nekonečnému, tajemnému moři! Kdo moře neviděl, nepředstaví si ho asi nikdy dobře. Žádný obraz, žádný nápis nestačí na ty nekonečné spousty vod v nichž obráží se jas i chmůry nebe, na nichž se houpá množství lodí a lodiček.

Z počátku zdálo se, že vidím malovanou kulisu. Nejdále byl pásek krásně modrý, níže jemňounce zelený, ještě níže bělavě šedý a konečně u břehu viděti kalnou vodu, tříštící se v pěnu. Na tom lodí a lodiček množství a ku podivu, všechny skoro úplně černé, jak namalované. Když nebe se vyjasnilo, zmodralo moře krásně, zakryly-li oblaka mraky, nabylo barvy špinavě šedozeleň.

Vykoupal jsem se v moři, celé půldne pak seděl jsem na břehu oceanu i když vichřice začala svůj rej a moře rozbouřilo se jak zřídka prý bývá. Když pak krvavé slunce nořilo se v jeho hlubiny a tma počala svými perutěmi pokrývati zemi i vody, spěchal jsem k vlaku, abych nastoupil dlouhou cestu zpáteční.

Nastala tma, všechny krásy jimiž oko se těšilo mizí, jen v mysli a duši zůstávají světla, toť to dobré, jež jsme v cizině nasbírali, abychom je doma zaseli. Blaze národu, jenž učí se jen v dobrém následovati ciziny! My mnohému učili jsme se od svých sousedů Němců, bohužel osvojovali jsme si nejčastěji jejich stránky špatné. Až se naučíme u jiných napřed hledati vlastností dobrých a jimi pak i své zajisté zdravé jádro slovanské ozdobíme, bude i v naší vlasti lépe. Dej Bůh, aby se tak brzy stalo!

Z redakce: Práce prof. Janovského, „Z učitelských rozjímání“ je na str. 342 ukončena, nemá tam státi „Příště dále“.

Ukončující V. ročník Vychovatelských Listů, děkujeme všem, kdož jakým-koli způsobem podpory své listu našemu poskytl. Mnoho péče a pílě věnovali jsme ročníku novému, majíce na zřeteli jak úpravu tak i obsah, aby hověl zvláště dalšímu vyššímu vzdělání učitelstva a praktickým potřebám školy naší. Vychovatelské Listy na předním místě budou stále dbáti, aby duch-křesťanský ze škol našich nevymizel, proto prosíme, aby nás neopouštěli zvláště ti, jimž na křesťanské výchově záležeti má. Redakce.

„Vychovatelské Listy“ vycházejí dvakrát měsíčně (5. a 20.)

Předplatné na celý rok obnáší 6 K

Redaktor Alois Adamec, učitel měšťanské školy v Ivančicích.

Administraci a expedici vede Hedv. Rubrová, učitelka v Brně, na Petrově č. 1.

— Pouze administraci posílá se předplatné. —

Nákladem Katolického spolku českých učitelů na Moravě.

Príspevky se honorují.

Inserty účtují se levně.